

Csapdában

Varga Zoltán

Most végre megszűnsz létezni a számomra. Többé már nem fogsz gondolataim háttérében lebegni, lassanként teljesen megszűnök gondolni rád. Lehet, hogy lesz idő, amikor már alig tudok rád visszaemlékezni. Most már betemethet a feledés homálya, többé már nem kell attól tartanom, hogy minduntalan az emlékezetembe ugrasz. Elvisznek nagyon messze, nem foglak látni többé, különös, hogy örülnöm kell távozásodnak.

Egy kérdés végleg megoldódik. A véletlen sietett segítségemre, hogy megoldjak egy problémát, melyet egyedül képtelen voltam megoldani. Kívülről érkezett a segítség. Tegnap egy külföldi asszony keresett fel. Nem tudom, miért gondoltam mindjárt róla, hogy külföldi, amikor elegáns bundában öltözött alakját láttam az ajtóban feltűnni. Talán valami ösztönös megérzés volt ez. A bunda nem jogosított erre a feltevésre, elég sokan viselnek bundát nálunk is, de én valahogy mégis úgy éreztem, hogy valami sajátosan külföldi légkört áraszt magából. Pedig mikor megszólalt, a kiejtése nem is volt hibás, szavai mégis igazolták feltevésemet, hogy külföldivel állok szemben. Hervadóféiben lévő arcán egy bizonyos zavar tükröződött, amikor belépett, nem tudta mindjárt, hogyan is kezdje el, amit mondani akar nekem, viselkedése egy kicsit az olyan emberére emlékeztetett, aki valami ismeretlen és esetlen formájú tárggyal áll szemben, s nem tudja, hogyan is fogja meg, hogy ki ne csússzon a kezéből. Csodálkozam, amikor a nevedet említette és megkérdezte, hogy én vagyok-e az anyád; aztán, mikor kérdésére igennel válaszoltam, megkérdezte, hajlandó vagyok-e örökbe adni téged. Elmondta, hogy címemet a gyermekotthonban kapta, ott választott ki téged, a gyerekek közül éppen te tetszettél meg neki.

Elmondta még azt is, amit különben mindjárt sejtettem, hogy neki nem lehet gyereke, ezért akar téged; megtudtam tőle, hogy itt született és nőtt fel, de már évek óta Svédországban él, arról is beszélt, hogy azért akar innen egy gyereket magával vinni, hogy legyen valami, ami a szülőföldjére emlékezteti.

Most úgy tűnik fel nekem, az öröm ellenére valami különös, csodálkozó vonást vettem észre az arcán, amikor minden további nélkül beleegyeztem, hogy téged örökre elszakítson tőlem. Talán azon csodálkozott, hogy a fájdalom vagy a szomorúság semmiféle jelét sem tudja felfedezni rajtam, én pedig közben valami büntudat féjét éreztem, mert nem tudtam sajnálni távozásodat. Ez a különös büntudat most is bennem bujkál; úgy érzem, mintha hiányozna belőlem valami, mintha nem volnák egészen ember, mert nem tudlak megsiratni. Arra gondolok, talán egy kicsit tettetni kellett volna magamat, egy kis vonakodást kellett volna színlelnem, vagy legalább nem kellett volna azt mondanom, hogy nem kívánlak még egyszer látni. Annyit talán mégis megérdemelnél, hogy elbúcsúzzam tőled. Igaz ugyan, hogy te ebből úgysem fognál fel semmit, és úgysem fogsz emlékezni rám. Talán nem is fogod megtudni, hogy én is léteztem valaha; ugyanúgy nem leszek fontos neked, mint ahogyan te sem voltál az a számomra. Ha valamit sajnálok a távozásoddal kapcsolatban, akkor nem azt sajnálok, hogy nagyon messze kerülsz tőlem, hanem azt, hogy nem tudlak igazán sajnálni. Fájt, hogy nem érzem úgy, mintha elszakítottak volna valakitől, aki elválaszthatatlanul hozzám tartozik. Fájt, hogy nem tudok igazán anya lenni. Az apád ezt is elrabolta tőlem.

Emlékszem ugyanilyen nyirkos, ólomszürke, nagyon kellemetlen idő volt azon a napon, amikor megmondtam az apádnak, hogy te jönni fogsz. Akkor is február volt. Havazott, de a hópelyhek azonnal elolvadtak, a nedves fekete aszfalt rögtön leesésük pillanatában elnyelte őket. Én az apád szobájában az ablaknál álltam; néztem, amint az utcán haladó autók kerekei szétfröcsköltek az úttest mélyedéseiben felgyülemlt tócsákat, a járdán csak kevés ember haladt, sietve, behúzott nyakkal, az esernyők fekete gombái alá bújva. Az apád is a szobában volt. Nem fordultam feléje, amikor közöltem vele a hírt, úgy maradtam az ablak mellett, magam sem tudom, miért; volt benne meggy kis szorongás, anélkül, hogy sejtettem volna mindazt, ami ezután következik. Nem hiszem, hogy ösztönös megérzés volt ez a szorongás, a gyanakvás előszele, inkább csak valami lámpaláz-féle volt, hogy először újságolok ilyesmit valakinek, akkor is valami hasonlót éreztem, amikor az anyám először vezetett el az iskolába, vagy amikor először léptem át apád szobájának küszöbét. A csalódottság első árnyai csak akkor lopták belém magukat, amikor az apád, miután megértette, miről van szó, orvoshoz akart küldeni. Valami ijedséggel elkeveredett bosszúság volt a hangjában, úgy beszélt, mint akit valami nem várt, de egyébként nem túlságosan jelentős kellemetlenség zökkent ki a kerékvágásból. Hangomban, mikor válaszoltam neki, már egy bizonyos ijedség rezdült meg.

— Te mást ígértél nekem — mondtam.

Nem válaszolt mindjárt, ezért megfordultam és ránéztem. Az asztal mellett állt, vagy inkább nekitámaszkodott, úgy látszott, mintha egy kicsit rajta ült volna, lábát előrenyújtotta, úgyhogy nem nyugodott rajta egész testsúlya, kezével a háta mögött az asztal szélét fogta. Arcán olyan kifejezés ült, amit addig sohasem láttam rajta, de amit azóta sem tudok elfelejteni. Ebben az arckifejezésben volt valami bűnbánó, tehetetlen és tanácstalanul ostoba vonás, de ugyanakkor nem hiányzott belőle egy bizonyos elszántság sem, s ez azt látszott kifejezni, hogy mindennek ellenére kész felvenni a harcot, és szembenézni a tényekkel. Nem tudom, mennyi idő telt el így szótlannul, fél perc, két perc, öt perc? de ez az idő mindenképpen elegendő volt arra, hogy a balsejtelmek kis démonai csapatostól vegyenek körül. Ezalatt a súlyos csendet csak az óraketyegés zavarta és szabdalta fel pontosan kiszámított egyenlő részekre. Végül hirtelen megmozdult, egy lépést tett felém, és hevesen megragadta a kezemet; a hangja rekedtnak és idegennek hatott, amikor megszólalt. Zavart volt, de ez a zavar valahogy mégis előre kiszámítottnak rémlet nekem, mintha külön erre az alkalomra készítette volna elő.

— Valamit meg kell mondanom neked — kezdte. — Nekem feleségem és két gyereke van, vidéken vannak és... Aljas fráter vagyok. tudom... — Egész magatartása túlzottan drámai volt, semhogy igazán őszinte lehetett volna. Azt hiszem, azért nevezte magát aljas fráternek, nehogy tőlem halljon valami hasonlót. — Bocsáss meg! — hajtogatta gyámoltalanul. — Bocsáss meg!

Nem tudtam mindjárt válaszolni. Mintha tapogatóztam volna magam körül, s valami olyan magatartás után kutattam volna, ami a legmegfelelőbb erre az alkalomra. Szavak után kapkodtam, amelyek minduntalan elsiklottak előlem, mint ahogy a síkos testű halak kicsúsznak az ember újjai közül. Ő továbbra is egyre csak ezt ismételte: — Bocsáss meg, bocsáss meg. Aljas fráter vagyok.

Erre felkacagtam. Sikoltva, hisztérikusan tört ki belőlem a nevetés. — Aljas fráter vagy, de most önkritikát gyakorolsz, és ezzel aztán el is intézel mindent. Ilyenek vagytok ti férfiak. — Amint most erre az utóbbi megjegyzésre gondolok, érzem, hogy magam is nevetséges voltam, mikor ezt kimondtam, mert ez úgy hangzott, mintha a ki tudja hanyadik csalódás után mondtam volna. Nincs kizárva, hogy valami színdarabból ragadt meg az agyamban, és akkor öntudatlanul tört ki belőlem.

Az apád azonban csillapítólag szorongatta a kezemet. — Ne fejezzük be csúnyán — mondta, — Olyan szép volt.

Újra felnevettem. — Azt hiszed, nekem is szép volt? — kérdeztem. Ezek után?

Erre nem felelt. Ma sem tudom, mit válaszolhatott volna. Arcán ismét az a tehetetlenül ostoba kifejezés jelent meg, amit először akkor láttam rajta, mikor az asztalnál állt; később ez az arckifejezés fájt nekem a legjobban, valahogy önmaga nyomorúságos paródijának hatott így, s ezáltal mintegy a nevetségesség sarával csapkodta be azt az esz-

ményképet, mely addig bennem élt róla. Nem nézett rám, fejét lehajtottta; később elengedte a kezemet, karja ernyedten csüngött, ajkát harapdálta, nyilván mondani szeretett volna valamit, de semmi sem jutott eszébe, ezért csak a szája egyik sarka görbült kissé felfelé, s ez keserűen ironikus színezetet kölcsönzött az arcának, de most valahogy ez is mesterkéltnek tűnik fel nekem; azt hiszem, az önmagáról alkotott szánalmas képet öngúny segítségével szerette volna helyrekalapálni.

De ekkor már rázott a sírás, könnyeim végigfolytak az arcomon anélkül, hogy letöröltem volna őket. Riadt és eszeveszett vágyat éreztem a menekülésre. Hirtelen a kabátomért nyúltam, amely az egyik széken hevert, és kirohantam a szobából. Egy pillanatig még úgy látszott, mintha apád utánam akarna jönni, hogy visszatartson, de aztán állva maradt. Annyit még láttam, hogy vállat vont, de az is lehet, hogy ez csak nekem tűnik fel most így. A kabátot a lépcsőházban kaptam magamra. Az utcán nedves, olvadófélben lévő hópelyehket magával sodró nyirkos szél fogadott. Akkor jártam nála utoljára.

Ettől kezdve gyűlöltem az apádat. Nehéz volt megszokni ezt a gyűlöletet, mert az alatt a négy hónap alatt, amíg a szerelmünk tartott, kialakult bennem róla egy kép, amely nem hagyta könnyen megsemmisíteni magát, de amelyről most kiderült, hogy tökéletesen hamis, és arányaiban, színeiben teljesen különbözik a valóságtól. Ezt a képet az én álmaim formálták róla, az én rózsaszínbe kábult illúzióimnak volt köszönhető, hogy olyannak láttam, amilyenek ő akart látszani a szememben; de ez a kép most tarka buborékként pattant szét, s mögüle a maga teljes könyörtelenségében bukkant elő a valóság, de azért kísértetni sokszor vissza járt; álomban újra átéltem vele azt, ami közöttünk történt, és ébredés után kétségbeestem, hogy nem tudok az álomoknak parancsolni. El akartam felejteni az apádat, könyörtelenül le akartam számolni vele, de riadtan állpítoztam meg, hogy minden erre irányuló kísérletem hiábavaló. Felmondtam a vállalánál, ahol együtt dolgoztunk, és ahol egész ismeretségünk kialakult, hogy ne kelljen mindennap találkoznom vele, egy ismerősöm segítségével sikerült minden nehézség nélkül másik állást találnom, megsemmisítettem minden tárgyat, amit emlékül kaptam tőle, de mindez nem segített. Talán mert túlságosan akartam. Azelőtt reggelenként, mikor felébredtem, első gondolatom ő volt, sokszor halkán kimondtam a nevét ébredés után, kezembe vettem a fényképét, amely az éjjeliszekekrényen hevert, s most, a nagy csalódás után is sokszor megtörtént, velem, hogy ezek a belém idegződött, automatikussá vált szokások reflexszerűen jelentkeztek, még mielőtt a félálom kábulatát elűzve tudatára ébredtem volna annak, hogy minden értelmüket és tartalmukat elvesztették. Többször azon kaptam magamat, hogy a fénykép után nyúlok, és csak azután villant az agyamba, hogy már rég tűzbe hajítottam. Valahányszor így megfeleteztem magamról, mindig felizzott bennem a gyűlölet az apád iránt; gyűlöltem, mert nem tudtam kirekeszteni a gondolataimból. Minden emlékem, amit szépnek, nagyszerűnek, részegítőnek éreztem, hozzá fűzött, és én erőnek erejével meg akartam utálni ezeket az emlékeket, amelyeket mégsem tudtam nem felidézni magamban. Néha valami egészen jelentéktelen apróság emlékeztetett rá, egy kávéház nagy üveg-

ablaka, amely mögött együtt ültünk, egy utcára kiszűrődő dal hangja, amelyre együtt táncoltunk, egy kockás zsebkendő valami vadidegen ember kezében, mert ugyanolyan volt mint az övé. Megpróbáltam társaságba, szórakozóhelyekre járni, néha még flörtöltem is egy kicsit, előfordult, hogy átmenetileg még jól is éreztem magamat, de ilyenkor néha a legváratlanabb pillanatokban ötlött eszembe: mindezt csak azért teszem, hogy vigasztaljam magamat. Kerülő úton mindig visszatért az apád emléke, a hátsóajtón surrant be hozzám. Pedig valójában nem jött, bár mindennap vártam; arra számítottam, hogy fel fog keresni, és ki akar engesztelni, vagy legalábbis mondani akar valamit. Akkoriban sikerült magammal elhítenem, hogy csak azért várom, mert még egyszer meg akarom mondani neki, közöttünk vége mindennek. Szerettem volna még egyszer megalázni. Azt hittem, most, egy bizonyos idő eltelte után, fölényesebben tudnék viselkedni vele szemben, mint akkor, amikor kiszaladtam a szobájából. De nem jött; azt hiszem, örül, hogy ilyen könnyen és kevés zökkenővel szabadult meg tőlem. Közben megtudtam, hogy kapott lakást, a felesége és a gyerekei felköltöztek a városba. Legjobban a büszkeségem sínylette meg, hogy nem tudtam megbirkózni olyan valakinek az emlékével, aki hitványnak és aljasnak bizonyult. Leginkább az fájt, hogy egy egészen közönséges, banális és ezerszer kipróbált hazugságnak estem áldozatul, a legmindennapibb fogásnak döltem be, s a szerepem úgyszólván csak arra szorítkozott, hogy helyettesítsek valakit. Szegény ledorongolt önérzetem elégtételért kiáltozott.

Ezzel kapcsolatban sok minden megfordult a fejemben, torz és lehetetlen gondolatok perdültek táncra az agyamban. Természetesen az öngyilkosságra is gondoltam, ilyenkor erre szokás gondolni, persze sokkal többen gondolnak ilyesmire, mint ahányan valóban elkövetik, s én talán nem is volnék igazán nő, ha legalább néhány pillanatig nem hittem volna azt, hogy az apád nélkül semmit sem ér az életem. Néha a tavaszi olvadáستól megduzzadt folyó partján jártam, hosszan néztem a vizet, a szürke, partot nyaldosó hullámokat, az időnként felbőgő szirénájú gőzösöket, a ziháló, ügybuzgó kis motorosok által vontatott, nehézkés uszályokat, de azért ez a szándék mégsem volt igazán komoly. közel sem járt az elhatározáshoz, inkább csak valami játék volt a halál gondolatával, amelyet túlságosan is eleven színekkel képzeltem el, sem hogy bátorságom lett volna hozzá. E különös játékok során sokszor elképzeltem magamban, hogyan fogadná az apád a halálom hírét; néha azt hittem, egy életre szóló lelki furdalást okoznék neki, máskor meg úgy éreztem, csak a hiúságának hízeleznék vele. Valahányszor így labdázgattam a halálal, a végén mindig megvetést éreztem magam iránt. „Miatta?” — csapott fel bennem ilyenkor a kérdés. „Miért? Hiszen én el akartam felejtetni, nem pedig meghalni érte. Nevetséges!”

Különös, ma sokszor szinte érthetetlennek tűnik fel előttem, hogy amikor minden, az apáddal kapcsolatos emléktől meg akartam szabadulni, elmulasztottam veled leszámolni. Szinte minden kétséget kizárónak látszik ma nekem, hogy ennek kellett volna a legelső dolognak lennie, érthetetlen módon azonban valami visszatartott ettől. Azt hiszem mindamellet, hogy kezdetben teljesen zavarodott, tájékozatlan és cse-

lekvésre képtelen voltam, ennek legfőbb oka mégis az volt, hogy *azon a napon* az apád éppen ezt tanácsolta nekem. Volt valami érthetetlenül ellenszenves és felháborító abban, hogy ezt a megoldást mindenképpen a legkézenfekvőbbnek és a legmagátólértetődőbbnek találta. Kezdetben csak valami gyerekes és konok dac késztetett arra, hogy ne tegyem meg, amit ajánlott, valahogy semmi olyat sem akartam tenni, amit ő kíván tőlem, később pedig egyre inkább kialakult bennem az a meggyőződés, hogy úgy állhatok leginkább bosszút, ha világra hozlak téged. Ezután sokszor elképzelttem magamban azt a jelenetet, amikor később, midőn már azt hiszi, teljesen elült a vihar, s szinte egészen el is feledte már ezt az ügyet, megjelenek, és követelni fogom a jogaimat. Gyakran szenvedélyesen adtam át magamat a képzelődésnek, szinte láttam, amint belépek hozzá, téged a karomban viszlek, gúnyosan, kihívóan ránézek, közben gúnyögök hozzád, gyerekekkel szemben használatos etyele-petyele nyelven, valami olyasmit mondok, hogy „Köszönj szépen Apukádnak”, aztán nevetek majd, hogy milyen ostoba arcot vág, mennyire csodálkozik azon, ami történik; majd számonkérő hangon kezdek beszélni hozzá, valahogy így: „Azt képzelted, olyan simán megúszol mindent, azt hitted, én mindenbe belenyugszom, szép csendesén távozom, édes emlékekkel a szívemben, és nem zavarom tovább az életedet?” Ma már tudom, erről az eltervezett bosszúról, hogy nevetséges öncsalás volt csupán, de azt hiszem, akkor éppen ez volt az, ami megmentett a kétségbeeséstől, ez volt a mentőöv, amelybe görcsös kézzel kapaszkodtam. Kellett, hogy legyen valami cél, amely felé törekszem. Az üresség a legszörnyűbb valami a világon.

Ettől fogva sokáig, hosszú hónapokon át ez a cél lebegett a szemem előtt. Ezért a célért, ezért a bosszúért hajlandó voltam mindent feláldozni. Pedig ez az áldozat súlyos volt. A családommal minden kapcsolatomban megszakadt, igaz, hogy már régóta nem fűztek erős szálak hozzájuk. Mióta a kereskedelmi iskolába iratkoztam és a városba kerültem, csupán a nyári szünidőben voltam otthon a falumban, attól kezdve pedig, hogy állásba léptem, csak néhány rövid hétre mentem haza, és a család, a szülői ház megszűnt igazi otthont jelenteni számomra; szüleimet és az öcsémet, aki traktorista volt, valahogy mind idegenebbnek keztem érezni. Ebben különben nem volt semmi nagyképűség a részemről, ennek semmi köze sem volt a falusi élet és a falusi emberek lenézéséhez, csak éppen egyre inkább észrevettem, hogy nemigen tudok miről beszélgetni velük, és nem érzem szükségét annak, hogy a bizalmamba fogadjam őket. Ezért általában ritkán leveleztem velük, arról pedig, hogy mi történt velem, sokáig egyáltalán semmit sem írtam nekik. Egyszer aztán mégis erőt vettem magamon, és megírtam az anyámnak, milyen helyzetbe kerültem; ekkor már úgy sem szabadúlhattam volna meg tőle, ha akartam volna. A válasz késett, de végül is kaptam szegény anyámtól egy szemrehányással teli levelet; arról írt, hogy mélységesen szégyelli magát miattam, az apám pedig kerekén kijelentette, hogy tudni sem akar rólam, többé nem is tekint a lányának, és tulajdonképpen még neki — az anyámnak — is megtiltotta, hogy írjon nekem. Bár lényegében ilyen válaszra számítottam, ez most mégis sokkal jobban fájt, mint ahogy előzőleg elképzelttem; úgy látszik, az

otthonomhoz fűző érzések mégis sokkal erősebbek voltak bennem, semmint hittem volna. Napokon át bújkált bennem emiatt a sírás, hol ekkor, hol akkor tört ki belőlem, mérhetetlenül magányosnak és elhagyatottnak éreztem magamat, s ezt is ugyanúgy az apám számlájára irtam, mint mindent, ami eddig miatta történt. Egyre csak arra a napra gondoltam, amikor mindezért megfizethetek neki.

Rád, eljövendő szerepedtől függetlenül, nagyon keveset gondoltam. Kevés anya lehet a világon, aki olyan keveset gondolt eljövendő gyermekére, mint én. Nagyon kevésszer jutott eszembe arra gondolni, milyen színű lesz a hajad, a szemed, fiú leszel-e vagy lány. Valahogy nem töprengtem azon, hogy tudlak-e majd szeretni, vagy sem, s bár várasodban nem tudtam semmiféle gyönyörűséget vagy elragadtatott türelmetlenséget találni, mégis úgy gondoltam, ha megérkezel, képes leszek annyira szeretni téged, amennyire ez kötelességem. Azt mindenesetre tudtam, hogy te semmiért sem vagy hibás. Néha azért az is megfordult a fejemben, hogy talán jobb lesz minden, ha megszületsz és nem leszek annyira egyedül, de mindez semmit sem változtatott azon, hogy elsősorban eszköznek tekintselek, melynek segítségével egy meghatározott célt akarok elérni. Annyira hatalmába kerített ez a cél, hogy elmulasztottam elgondolkozni azon, miért is olyan fontos ez nekem, miért is akarom mindenáron megvalósítani. Annyit azonban mégis határozottan tudtam, hogy *nem akarom* általad „megfogni” az apádat, és csupán bosszút akarok állni rajta. Meglehet, arra gondoltam, hogy egy kicsit feldúlom a családi életét.

Amikor megszülettél, akkor döbrentem rá, hogy te idegen vagy nekem. Egy ápolónő a kezembe adott, és én csak csodálkozva néztelek, csunya kis vörös arcod volt, nem tudtam hazudni magamnak, mint a többi anya, nem tudtalak gyönyörűnek találni. Emlékszem, mikor ott feküdtem a tiszta, fehér kórházi ágyon, és először életemben szoptattalak, arra gondoltam, ha most jönne valaki, és el akarna ragadni tőlem, el akarna vinni, hogy ne is lássalak többé, vagy akár meg is akarna ölni, én nem tudnék igazán kétségbeesni emiatt, és talán nem is tiltakoznék. Ekkor tettem fel magamnak először a kérdést, miért is akartalak én téged? Az, hogy a te segítséged által akarok bosszút állni az apádon, ezekben a percekben már nem látszott olyan megdönthetetlenül súlyos érvnek a létezésed mellett, mint előzőleg; amikor újra elképzeltem magamnak azt a jelenetet, amint a karomban veled belépek hozzá, ez a belépés most egy cseppet sem látszott olyan győztes és fölényesen gúnyos valaminek, mint amilyennek azt máskor elképzeltem, inkább megalázónak és szégyenletesnek tűnt fel a szememben. Rájöttem, hogy akármi célom legyen is veled, valójában mégsem vagyok más, mint egy ostoba, félrevezetett, bajbajutott lány. A magány érzése talán sohasem nehezedett rám olyan elviselhetetlenül, mint azokban a napokban, melyeket a szülőotthonban töltöttem, s ez idő alatt egyre inkább éreztem, hogy az eltervezett bosszú mérhetetlenül szánalmas és tehetetlen valami, úgyszólván a nevetségesség határát súrolja, s talán nem is hatna az apádra olyan mértékben, mint ahogy azt feltételeztem, még talán egy kis családi vihart sem tudnék előidézni, lehet, hogy már régen bevallott mindent a feleségének, ugyanolyan teátrálisan, mint nekem ak-

kor a szobájában, ami pedig a dolog anyagi oldalát illeti, tudtam, hogy ez neki nem jelent súlyos megterhelést, mindig jól keresett. Ennek ellenére sem tettem le a szándékomról, de ettől kezdve inkább csak azzal a gondolattal készültem rá, hogy még mindig jobb, mintha semmit sem tennék. Egyik napról a másikra halogattam a dolgot.

Ezzel kapcsolatban egyszer nagyon különöset álmodtam: Elindultam veled az apádhoz, meg akartam valósítani a rég eltervezett látogatást. Először ismerős utcákon toltam végig a gyerekkocsit, de aztán a város egyre idegenebb lett, furcsa alakú házak vettek körül, amelyenek a valóságban talán nincsenek is; az egészben talán az volt a legkülönösebb, hogy egyetlen embert sem láttam az utcákon. Sokáig mentem, nagyon sokáig, végül valami hatalmas, várszerű épület előtt álltam meg; tudtam, hogy itt lakik az apád, ezen nem is csodálkoztam különösebben, ez egész természetesnek tűnt fel nekem. A várat mély, poshadt zöldes vízzel telt sáncárok vette körül, amelyen egy felvonóhid vezetett keresztül; miután áttoltalak rajta, a híd hangos nyikorgással felemelkedett, anélkül, hogy láttam volna, ki az, aki a felvonó gépezetet működésbe hozta. Homályosan éreztem, hogy ezzel elvágják a visszautat, de azért nem sokat törődtem vele, csak mentem tovább. A várkapu előtt megálltam, kivettelek a gyerekkocsiból, a karomra ültettelek, úgy indultam meg veled felfelé azon a néhány lépcsőn, amelyen fel kellett mennem, mielőtt egészen a kapuhoz értem volna, ez aztán önmagától kitért, majd bezárult, mögöttem. Tágas teremben találtam magamat, s azt csak homályosan világította meg néhány reszkető lánggal égő szurokfáklya, de azért fényük elégséges volt ahhoz, hogy láthassam, a falon középkori fegyverek, kardok, lándzsák, régi, keleti, arannyal kivertert görbe agyú pisztolyok, pajzsok és vérték lógnak. Tanácstalanul néztem körül, a teremben senki sem volt. A velem szemben lévő falon egy nehéz, barna, faragott tölgyfaajtót vettem észre, odamentem, megpróbáltam kinyitni, de zárva volt. Kopogtam, majd dörömböltem rajta; elég sokáig vertem már, amikor végre kinyílt. Hihetetlenül magas férfi lépett elém, és megállt előttem; nehéz vörös selyemből készült, földig érő köpenyt viselt, amelyet derekán egy lazán megkötött aranyzsinór fogott össze, fején fényes fekete cilindert viselt, arca rendkívül hosszú „lóarc” volt, krétafehér, mintha vér egyáltalán nem csörgedezne a bőre alatt, vonásai erősen Fernandel arcára emlékeztettek. Egy ideig némán és mereven nézett rám, majd hűvösen megszólalt: — Mit óhajt? Nem feletem, csak rád mutattam, erre úgy rémlett, mintha emlékezni látszana valamire. — Igen, tudom már — mondta. — Ófelsége megmondta nekem, hogy ön jönni fog, és meghagyta, hogy ezt adjam át. — Köpenyezsebből egy borítékot vett elő, és a kezembem nyomta; láttam, hogy pénz van benne. — Szeretnék beszélni vele — mondtam. — Sajnos ez lehetetlen — szólt hidegen, gipszarca merev és elutasító volt. — Ófelségének nincs szándékában fogadni önt. — Erre veszekedni kezdtem vele, végül, amikor semmiképpen sem volt hajlandó engedni, sírni kezdtem. Ez, úgy tetszett, meghatotta, mert valahogy elérzékenyülni látszott. — Na, jó, mondtam. — Jöjjön velem. Lehet, hogy mégis hajlandó lesz szóba állni önnel. — Valahonnan felvett egy háromágú gyertyatartót, és intett, hogy menjek utána. Keskeny, végetéreni nem akaró hideg és

nyirkos folyosók labirintusán mentünk végig, csak a három égő gyer-tya fénye világította meg őket valamennyire, majd egy lépcső aljához értünk. Végtelen sok lépcső vezetett itt felfelé, valahová a semmibe, nem láttam, hol végződnek. Itt megálltunk. — Innen már egyedül kell tovább mennie — mondta kísérőm, azután egészen váratlanul megcsókolt, éreztem, hogy az ajka valóban gipszből van, hideg volt és kemény, de ugyanakkor málós és morzsálódó. — Ennyit meg kell hogy engedjen nekem — mentegetőzött, mielőtt elvált tőlem. — Meg kell mondanom, hogy a fejemmel játszom, amiért idevezettem. — Aztán eltűnt, én pedig nekivágtam a lépcsőnek, egyik kezemben téged, a másikban a pénzesborítékot tartottam; egyre csak mentem, a lépcsőknek sehogy sem akart vége lenni. Egy idő múlva azt vettem észre, hogy többé nem vagyok egyedül: öt vagy hat lépcsőfokkal előttem egy férfi haladt felelé. Csak a hátát láttam, de rögtön tudtam, hogy az apád; megismertem a mozdulatairól és a kékeszürke balonkabátjáról. Utánaszóltam, de nem fordult meg, és nem válaszolt. Többször kiáltottam, de mindhiába. Meggyorsítottam a lépteimet, és sikerült utolérnem; ekkor megfogtam a kabátját, és egy kicsit megrántottam, erre megfordult, és gúnyosan rám nézett. Mindig volt a modorában valami gúny, de azt azelőtt nem éreztem bántónak, inkább még szerettem is benne ezt a vonást, ez az arc-kifejezés azonban most mélységes lenézést fejezett ki. — Mit akarsz? — Kérdezte tőlem. Nem feleltem, most is csak rád mutattam, erre a zsebébe nyúlt, és egy ugyanolyan pénzesborítékot nyomott a kezembe, mint amilyet a vörösköpenyes ember is adott. — No, most boldog vagy? — kérdezte, amikor gyámoltalanul átvettem a borítékot. — *Mindenáron ezt akartad, remélem, most meg vagy elégedve.* — Ezután megfordult, és újra elindult sietve felfelé a lépcsőn. Én még valamit utánakiáltottam, nem tudok visszaemlékezni, hogy mit, erre szaladni kezdtem, mire én is futásnak eredtem; egyre gyorsabban futottunk, csak alomban lehet ilyen gyorsan lépcsőn felfelé haladni, a távolság azonban mindig ugyanaz maradt közöttünk. Futás közben a pénzesborítékok kihullottak a kezemből, valami felülről befújó szél ragadta el őket, erre azonban ügyet sem vettem, csak mentem felfelé továbbra is; azután téged is elejtettelek, de ezzel sem törődtem, csak az volt a fontos, hogy utolérjem az apádat, bár tulajdonképpen azt sem tudtam, mit is akarok tőle. Időközben azonban megláttam, hogy a lépcső valami végtelenül magas torony tetejére vezet, arra gondoltam, ha ott fenn beérem, le fogom taszítani a mélységbe. Amikor az apád a tetőre érkezett, megállt, de nem nézett hátra. Mikor odaértem hozzá, megragadtam a vállát, taszítani akartam egyet rajta, hogy lezuhanjon a toronyról, ehelyett azonban átöleltem, fejemet ráhajtottam a vállára és sírni keztem; arcomon éreztem a ballonkabátja selymét, amelyre ráfolytak a könnyeim és lefelé peregtek róla, mint az esőcseppek. Egy ideig túrte az ölelésemet és a sírásomat, azután egy kedvtelen vállrándítással lerázott magáról, és unottan továbblépett — bele a semmibe. Ekkor egy irtózatossá sikoltottam és felébredtem.

Különösmódon felkavart ez az álom. Rájöttem, hogy minden, amit eddig tettem, nyomorúságos önámítás volt csupán, s a gyűlöletem, ostoba, szánalmas és nevetséges bosszúállási szándékom nem volt más,

mint az én álrúhába bújtatott szerelmem, mely nem akart meghalni akkor, amikor megállapítottam, hogy az apád nem érdemli meg ezt a szerelmet. Azt kezdtem gyanítani, hogy én tulajdonképpen nem is a bosszú kedvéért akartalak téged, hanem öntudatlanul is azért, mert nem tudtam belenyugondi abba, hogy semmi se fűzzön többé apádhoz. Egy életre szóló emléket akartam valakitől, aki túlságosan is hitvány volt ahhoz, hogy érdemes legyen rá emlékezni. Éreztem, hogy ezzel éppen az ellenkezőjét értem el annak, ami —legalábbis „hivatalosan” — a szándékomban volt. Talán ha idejében megszabadulok tőled, veled együtt véglegesen kivetem magamból az apád emlékét is, így azonban „sikerült” elérnem azt, hogy egy végérvényes vagy legalábbis annak látszó kötelék fűzzön hozzá. Olyan egyszerűnek és világosnak tetszett nekem akkor ez a magyarázat, hogy szinte teljesen érthetetlennek látszott, miért nem jutott előbb eszembe. Emiatt nagyon ostobának tűntem fel a saját szememben, úgy éreztem magamat, mint valami riadtan repdeső, buta kis madár, amely, bár tudja, hogy üldözik, és minden erejével menekülni akar, mégis egyenesen valamilyen ragadozó karmai közé repül. Megtorlási szándékaimból ezekután semmi sem lett. Elhátaroztam, hogy *azért sem* akarom többé látni az apádat.

Azt hiszem ez a felismerés akadályozta meg, hogy megszeresselek. Valahányszor a sírásodat hallottam, kezembe vettelek, tisztába tettelek, foglalatostkodtam körülötted, magamban szinte állandóan azt kérdeztem tőled: „Miért vagy te itt? Mit akarok tőled? Mi szükségem van neked rád?” A neked szánt szerepet többé nem tölthetted be, úgy hatottál a szememben, mint valami ajándéktárgy, melyet az apád erőszakkal kényszerített rám, s ami csak teher a számomra, kellemetlenséget, bosszúságot okoz nekem, kolonc rajtam, gátolja a mozgási szabadságomat, megakadályozza, hogy oda és akkor menjek, ahová és amikor akarok. Mindezért nem gyűlöltelek, nem is bántam rosszul veled, arról sohasem feledkeztem meg, hogy az én történetemnek tulajdonképpen te vagy a legártatlanabb szereplője, de szeretni sehogyan sem tudtalak; sokszor úgy tetszett nekem, mintha a te pufók kis arcod mögül az apád gúnyos pillantása villant felém, valahogy úgy, mint amikor ott az álombeli lépcsőkön visszafordult. Az is lehet, hogy talán erőszakkal nyomtam le magamban az irántad fetőró gyengéd érzéseket, mert minden ilyen érzést gyanakvással fogadtam, attól féltem, ha megszeretlek, benned az apádat fogom ismét szeretni. Ezt a szerelmet pedig most végleg ki akartam irtani magamból, jobban, mint máskor, s ennek te voltál a legfőbb akadálya. Ezért kezdtem el azon gondolkodni, hogy valami módon megszabadulok tőled. Nem akartam megengedni, hogy az apád emléke végigkísérjen egy életen.

*

Meleg szeptemberi nap volt, amikor útnak indultam veled. A vonatban aludtál, egyszer sem ébredtél fel; útközben egy idősebb házaspárral beszélgettem, iparosoknak látszottak, az asszony ennivalónak nevezett téged. Arról meséltem nekik, hogy a férjemhez utazom, aki vidéken dolgozik. Egy kis állomáson leszálltam. A furgónból kiváltottam a gyerek kocsi és elindultam veled a város felé. Még sohasem jártam

azelőtt abban a városban, szórakoztam nézelődtem jobbra-balra, a kettős fasorral szegélyezett főútcá tetszett nekem, a szeptemberi délután cirógató langymelege meglehetősen sok sétálót csalt ki az utcára, fetűnően sok gyerekocsit toló anya volt közöttük; néhány pillanatra szinte azt hittem, én is közéjük tartozom, és csak egy vagyok a sétálók közül. Nem volt semmi határozott céloom az útirányt illetőleg, hiszen nem is ismertem a várost, inkább csak a lábamra bíztam, vigyen valahová; végül is egy park kapuja előtt találtam magamat s befordultam. A nap ekkor már elég alacsonyan járt, narancsszínű fénye átvilalnt az enyhe szélben ringó fák ritkuló lombja között, és szeszélyes alakú fényfoltokat vetett az utakon heverő korán elhalt levelekre. Néhány szerelmespáron és vadgesztenye-gyűjtögető gyerekeken kívül alig volt itt valaki, a száraz levelek zörögtek a gyerekocsi kerekei alatt, amint mind mélyebbre haladtam veled a parkban, arrafelé, ahol mind sűrűbbé és néptelenebbé válik. A parkot egyik oldalról hosszú téglafal határolta, ez azonban az előtte húzódó sűrű cserje miatt csaknem teljesen láthatatlan volt. Egy helyen kis kitaposott ösvény vezetett a bokrok közé, egészen a fal mellé, ahol volt annyi hely, hogy a gyerekocsi kényelmesen elfért, aombok pedig annyira elfedték, hogy kívülről, az útról, észre sem lehetett venni, hogy ott van. Ide toltalak, és aztán otthagytalak. Sietve távoztam, nem néztem hátra; közben csak attól rettegetem, hogy felébredsz és sírni kezdesz, még mielőtt hallótávolon kívül kerülök tőled.

Mikor az állomásra érkeztem, megtudtam, hogy az esti vonat, amellyel visszazándékoztam utazni, már elment, és a következő csak reggel felé indul. Az állomásépület előtt néhány fa és egy pár virágágyás volt, itt sétáltam céltalanul le és föl. A levegő most már egy kicsit hűvösebb lett, de nem mondhatom, hogy kellemetlen volt; a tücskök hangosan ciripeltek a fűben, hangjukat csak időnként nyomta el egy-egy áthaladó szerelvény vagy a vágányokon sürgölődő tolatómozdony zaja. Engem közben valami meghatározhatatlan félelem gyötört, bántott, hogy nem utazhattam el rögtön, idegesített, hogy még olyan sokáig viszonylag közel kell maradnom hozzád. Később leültem egy, a sötétben meghúzódó padra, és sírva fakadaam. Nem tudom, miért sírtam, téged sirattalak-e, az apádat-e vagy önmagamat. Sokáig rázott a sírás, a zsebkendőm egészen átnedvesedett. Egy idő múlva arra lettem figyelmes, hogy nem vagyok egyedül. Közepes növésű férfi állt előttem, a sötétben nem láthattam az arcát, de alakja és később a hangja elárulta, hogy fiatal lehet. Ezt nyilván ő is meglátta rajtam, és azért jött oda hozzám; síró öregasszonyok sokkal ritkábban találnak maguknak ilyen hamar vigasztalót.

— Miért sír? Mi baja van? — kérdezte. Most utólag nem tudok olyan tisztán visszaemlékezni a hangjára, hogy megállapíthassam, mennyire az őszinte részvét vagy segíteni akarás vezette hozzám, és érdeklődésében mennyi része volt a számításnak. Valószínűleg saját magával is elhítette az őszinte együttérzést. Csak amikor megismételte a kérdést, akkor válaszoltam neki.

— Meghalt a kislányom — hazudtam.

Nyilván nem erre számított, nem ilyen komoly dologra gondolt. Bizonyára azt hitte, valami sokkal jelentéktelenebb okom van a sírásra, mondjuk, elvesztettem a pénzemet, és nem tudok jegyet váltani. A

mondat, melyet egyébként minden előre megfontolt szándék nélkül ejtettem ki a számon, néhány percre elhallgattatta. Már abban reménykedtem, hogy tapintatosan odébb áll, de ő csak ott maradt előttem továbbra is, testsúlyát időnként egyik lábáról a másikra helyezte. Végül újra megszólalt.

— Milyen idős volt a kislánya? — kérdezte.

— Két hónapos — feleltem.

Azt, hogy kérdéseire hajlandó voltam válaszolni, nyilván úgy fogta föl, hogy nem találok terhesnek a jelenlétét, mert egy idő múlva leült mellém a padra, én pedig azon kaptam magamat, hogy már nem is kívánom annyira a távozását, mint néhány perccel az előtt, sőt valahogy jól esett, hogy itt, ezen az idegen állomáson van valaki melletttem, és nem kell egyedül megvárnom a vonat indulását. Jó volt, hogy szólt valaki hozzám és szólhattam valakihez. Bár sejtettem, hogy banális és semmitmondó szavai, melyeket vigasztalásképpen intézett hozzám, elsősorban számításból fakadnak, mégis nagyon sok minden elmondtam magamról. Elmondtam azt is, hogy nem vagyok férjnél, hosszasan beszéltem neki az apámról, hogyan járt el velem szemben, meséltem a szüleimről és még sok minden másról. Az egyedüli hazugság mindabban, amit mondtam neki, csupán a te halálod volt, meg az, mennyire sajnálom, hogy elvesztettelek. Látszólag figyelmesen hallgott, csak időnként vetett közbe egy-két mondatot. Később, mikor befejeztem, ő kezdett magáról mesélni; valószínűleg úgy vélte, jobb, ha másra tereli a szót, saját személyét pedig nyilván nagyon érdekesnek tartotta. Sokat és bő lére eresztve beszélt, a szava kissé hadaró volt. Elmondta, hogy éppen egy barátját kísérte ki az állomásra, foglalkozása kereskedőségéd, de igazi élethivatásának a labdarúgást tartja, a helyi csapatban játszik, Bobinak becézi a közönség, és mindenáron valamelyik nagycsapatba szeretne bejutni. Nevét is megmondta, de rögtön elfelejtettem, talán fel sem fogtam. Egyébként ügyet sem vetett arra, hogy érdekel-e, amit mond, ezt talán magától értetődőnek tartotta; valószínűleg meg sem fordult a fejében a gondolat, hogy untathat valamilyen terhemre van. Később azt is indítványozta, hogy igyunk valamit; én követtem a restibe. Most már semmiképpen sem akartam egyedül maradni, mondhatnám, rettegtem a magánytól, mert féltem, hogy rád kell gondolnom. El akartalak felejteni egészen. Talán attól tartottam, ha egyedül maradok, visszamegyek, és megkereslek a sötét parkban. Aztán egyszerre, egészen váratlanul azzal állt elő, hogy menjek el vele a lakására. Nem tudnám megmondani, hogy tulajdonképpen akartam-e ezt, de valahogy nem volt erőm nem akarni. Nem lakot nagyon messze az álomástól, körülbelül negyed órát mentünk a sötét utcákon. A szobája egy földszintes házban volt és az udvarra nyílt, a ház többi lakója mélyen aludt már; azt sem tudom, a családjánál lakott-e vagy idegeneknél, albérleti szobában. Hajnaltájt kikísért az állomásra, útközben meglepően keveset beszélt, valahogy megilletődöttnek látszott, sőt néha bűnbánónak tűnt fel nekem. Búcsúzáskor ideadta a címét, és kért, hogy írjak neki. A cédulát, amelyre a címét felírta, később kis galacsinná gyűrtem össze és kihajítottam a vonat ablakán. Elhatároztam, hogy soha többé nem teszem a lábam abba a városba.

Ragyogó tiszta reggel volt, amikor hazaérkeztem, a nap ugyanúgy sütött, mint máskor. Ez megnyugtató. Ismerőseimnek azt mondtam, hogy hazavittelek a szüleimhez. A lakásadónóm észrevehető megkönnyebbüléssel fogadta a hírt.

Nem értem rá azon töprengeni, hogy hiányzol-e nekem, s ha igen mennyire hiányzol. Körülbelül tíz nap múlva letartóztattak. A rendőrséget kétségtelenül Bobi vezette nyomra. A parkban talált csecsemő nyilván nagy port vert fel a kisvárosban, s így Bobi bizonyára szükségesnek tartotta elmondani, amit az állomáson a halott gyerekről meséltem neki. Úgy látszik, megsejtette az összefüggést. Nem tudom, kötelességtudásból vagy fontoskodásból tette-e ezt. A rendőrségen nem tagadtam semmit; a nyomozónak, aki kihallgatott, mindent bevallottam.

*

Amíg a büntetésemet kitöltöttem, egy gyermekotthonban voltál, s ott maradtál a kiszabadulásom után is. Közvetlenül azután, hogy elhatározás élt bennem; a fegyházban sokszor gondoltam rád, a megbánás és az önvád gyakran hatalmába kerített anélkül, hogy akartam volna; eközben el is határoztam, hogy erőt veszek magamon, sokszor elismételtem magamban, hogy neked jogod van rám. Amikor azonban ott ültél a védőnő karján, és nagy, csodálkozó szemedet rám vetetted. színte kíváncsian, mondhatnám várakozásteljesen figyeltem magamat, megmozdul-e bennem valami, érezni fogome akárcsak egy egészen kicsit is, hogy valami közöm van hozzád és az enyém vagy. De te idegen voltál nekem továbbra is, nem voltál más, mint egy normálisan fejlett, kövérkés kislány, akit bárki más is a világra hozhatott volna. Ahogy így elnéztelek, valami görcsbe szorította a torkomat, majdhogy sírni nem kezdtem amiatt, hogy nem tudok semmit sem érezni irántad, és közben egyre világosabban éreztem, ha most magamhoz vennélek, valami olyan feladatot vállalnék magamra, amellyel képtelen vagyok megbírkózni. Azt is éreztem, hogy sohasem leszek képes elválasztani téged az apádtól. különálló, független fogalomként gondolni rád, és mindig az ő árnyékát fogod jelenteni számomra; úgy tetszett, mintha kicsit máris hasonlítanál rá, félttem, hogy később még jobban fogsz hasonlítani, sötétbarna bogárszemed máris egészen olyan volt, mint az övé. A védőnő csodálkozott rajtam, hogy nem akarlak kézbe venni, kicsit megbotránkozva csóválta a fejét, jóindulatú, telt arcával úgy tekintett rám, mintha valami különös, ismeretlen és kissé visszataszító betegségben szenvednék; nyilván nem tudta, hogy ugyanezekben a percekben magam is így éreztem. Mikor távoztam, megvertnek és nyomorúságosan gyávanak éreztem magam. Akkor láttalak utoljára. Továbbra is a gyermekotthonban hagytalak, havonként fizettem az eltartásodért járó díjat. A pénzt mindig postán küldtem el.

Van a fájdalomnak egy egészen enyhe foka, amit már egyáltalán nem lehet gyótrónek nevezni, legfeljebb kellemetlenül zavarónak. Ilyenkor talán nem is beszélhetünk fájdalomról, inkább csak állandóan érezzük valamelyik testrészünkről, hogy létezik. Valami ilyenfajta érzés volt az, amit te ezek után kiváltottál belőlem. Igyekeztem nem gon-

dolni rád, de te szüntelenül a gondolataim háttérében lebegtél, valahogy a fizikai jelenléted nélkül is mellettem voltál. Ez néha nagyon kínos volt, de hamar beláttam, hogy semmit sem tudok tenni ellene. Lassanként megszoktam, a részemmé vált ez az érzés; borús színezetet ad a tárgyaknak, amelyek körülöttem vannak.

Most ennek is vége lesz. Ma újra eljön hozzám a külföldi asszony, s azután együtt elmegyünk, és én aláírom a szerződést, amelyben lemondok rólad. Messze visznek tőlem. Egyedül maradok, semmi sem marad meg nekem az apádból.